

ВАЛЮТНІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ В ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРАХ НА ПРИКЛАДІ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

У статті аналізуються питання застосування валютних застережень у господарських договорах на прикладі фінансового лізингу. Наголошено, що валютне застереження – це умова зовнішньоекономічної діяльності, яка підтверджується практикою міжнародного приватного права. При цьому в Україні валютні застереження застосовуються у внутрішньому торговельному обігу з підстав нестабільності валюти України. Доведено, що валютне застереження слід розуміти як істотну умову в угоді, що передбачає перегляд суми платежу пропорційно до зміни курсу валюти, і в сучасному законодавстві України може застосовуватись для кредитів як в іноземній, так і в національній валюті, за винятком заборони споживчих кредитів в іноземній валюті.

Ключові слова: валютне застереження, господарський договір, фінансовий лізинг, інвестування в будівництво житла.

Постановка проблеми. На сьогодні господарсько-договірні відносини в Україні у зв'язку з активним розвитком ринкової економіки та розвитком суспільства на підприємницьких засадах розвиваються особливо бурхливо. Поряд з цим сучасна економічна ситуація в Україні є вкрай складною та напруженою, валютний ринок є нестабільним, а валютні коливання часто спричиняють значні збитки для однієї чи навіть обох сторін господарсько-правового договору. У зв'язку із цим актуалізуються питання управління валютними ризиками, серед яких значну роль відіграють так звані контрактні методи, різновидом яких є валютне застереження.

Аналіз останніх досліджень. Питання застосування валютних застережень у господарсько-правових договірних відносинах є відносно дослідженим у сучасній науці. Зокрема, питаннями управління валютними ризиками підприємств займалися Дж. Вільямсон, А. Гальчинський, П. Жозет, М. Енг, А. М. Мороз, Л. Мауріс, С. Ю. Михайличенко, С. О. Яременко та ін. Питаннями мінімізації ризиків лізингової діяльності займалися А. Аюпов, В. Міщенко, В. Рошило, Н. Внукова, О. Дорофеева, О. Сухенко та ін. Відповідними питаннями у відношенні інвестування в будівництво житла займалися П. І. Верчено, В. В. Вітлінський, Н. М. Гайдис, О. І. Гуторов, І. П. Мойсеєнко, П. С. Рогожин, В. Я. Шевчук та ін. У той же час питання застосування валютних застережень в господарських договорах на прикладі фінансового лізингу та інвестування в будівництво житла на сучасному етапі є дослідженими недостатньо.

У зв'язку з цим **метою** роботи є дослідження господарсько-правового регулювання валютних за-

стережень у господарських договорах на прикладі фінансового лізингу та інвестування в будівництво житла.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку із застосуванням валютних застережень за законодавством України. **Предмет** дослідження – валютні застереження в господарських договорах на прикладі фінансового лізингу.

Виклад основного матеріалу. Валютне застереження – це умова зовнішньоекономічної діяльності, яка підтверджується практикою міжнародного приватного права.

В Україні валютні застереження застосовуються у внутрішньому торговельному обігу з підстав нестабільності валюти України.

Для чіткого розуміння механізму валютного застереження необхідно розглянути його застосування у зовнішньоекономічних договорах. А для розгляду законності застосування у внутрішніх торговельних відносинах необхідно проаналізувати законність застосування валютного застереження до контрагентів без іноземного елементу.

Як відзначається, валютні застереження застосовуються насамперед з метою мінімізації економічних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності, які з великим ступенем умовності можна поділити на деякі окремі види: ризики, пов'язані з відмінністю національних правових систем різних країн та правовою ситуацією в таких країнах, еластичністю та плінністю їхнього законодавства; ризики, пов'язані з політичними обставинами правлячих режимів; ризики, пов'язані зі змінами ринкової кон'юнктури на національних та регіональних ринках та ін. [1, с. 147]. Певну роль у їх мінімізації і відіграють валютні застереження.

У сучасній економічній та господарсько-правовій науці склалися різні підходи до визначення категорії «валютне застереження».

На думку Г. О. Дорошенка, формулювання договірної ціни у зовнішньоекономічному контракті, спрямоване на мінімізацію валютних ризиків у міжнародній торгівлі, називається валютним застереженням контракту [2, с. 12]. Існує і така думка, що валютним застереженням є включення у банківський договір положення, що обумовлює перегляд суми платежу пропорційно до зміни курсу валюти застереження [3].

На наш погляд, більш відповідає за ступенем зв'язку з умовами договору розуміння валютного застереження в угоді міжнародної купівлі-продажу як такого, що визначає умови платежу у зв'язку з відмінностями в котируванні різних валют. Таким чином, валютне застереження за своєю сутністю є сформульованим у контракті правилом, згідно з яким відбувається зміна суми платежу у валюті платежу відповідно до змін курсу валюти платежу до курсу валюти ціни контракту [4, с. 69].

З економічної точки зору валютне застереження – це умова в міжнародному контракті, що обумовлює перегляд суми платежу пропорційно зміні курсу валюти застереження з метою страхування валютного чи кредитного ризику експортера чи кредитора, або як прийнято формулювати в економічному розумінні. Застереження використовують з метою страхування контрагентів або, як прийнято формулювати в економічному розумінні, ризику знецінення валюти. Тобто таким чином усувається ризик втрат для однієї зі сторін договору або, що трапляється рідше, відбувається мінімізація збитків для цих сторін. Така умова визначає, у якій валюті контрагенти здійснюватимуть розрахункові операції та яким чином коригуватиметься ця грошова сума щодо валюти, яку сторони обрали як оціночний еталон. Відповідно валютою платежу є грошова одиниця, в якій відбуваються фактичні розрахунки сторін. Валюта ціни визначає абсолютну для даного договору ціну товару в грошових одиницях певної економічно стабільної країни. Валюту ціни називають ще валютою контракту, а валюту платежу – валютою боргу.

В. С. Мілаш веде мову про категорію захисного застереження, указуючи, що це умова зовнішньоекономічного (цивільного) договору, що має особливу структурну побудову (гіпотезу, диспозицію, а іноді й санкцію), головне функціональне призначення якої полягає у стабілізації договірної дисципліни та захисті комерційних інтересів сторін шляхом розподілу між ними можливих ризиків (об'єктивного характеру), та яка відповідно регламентує права та

обов'язки сторін при настанні обставин, що відповідають певним кваліфікаційним ознакам, а насамперед закріплює домовленість сторін щодо модифікації окремих первісних умов договору або (у разі їх відсутності) їх первісного встановлення [6, с. 14]. На нашу думку, цим підкреслюються функції та юридично-технічний механізм дії захисного застереження, а також можливо зробити висновок про суб'єктивний склад правочину, в якому може бути застосовано валютне застереження.

Щодо класифікації валютних застережень, то вони можуть поділятися на декілька видів за видом валютної цінності або механізмом усування ризиків. Так, золоте застереження (gold clause) – договірна умова про платіж у визначеній сумі відповідних золотих монет або умова про оплату у грошових знаках, які будуть існувати в обігу на момент платежу, відповідній ваговій кількості золота або відомому числі відповідних золотих монет. Пряме валютне застереження – умова зовнішньоекономічного договору, яка сформульована так, що валюта ціни та валюта платежу збігаються, але ставляться в залежність від іншої валюти. При цьому валютою застереження може бути обрано не одну, а кілька стабільних валют. Непряме валютне застереження – умова зовнішньоекономічного договору, що передбачає фіксацію валюти ціни у більш стабільній валюті, а валюту платежу – у будь-якій, у тому числі більш слабкій, валюті. У такому випадку валюта ціни виступає як захисне застереження. Для більш надійного захисту інтересів імпортера та експортера на практиці набули поширення багатовалютні (мультивалютні) застереження як умова в міжнародному контракті, що обумовлює перегляд суми платежу пропорційно до зміни курсу кошика валют, які заздалегідь вибираються за згодою сторін [2, с. 12]. Таким чином, мультивалютне застереження передбачає перерахунок початкової суми платежу у випадку зміни середньоарифметичного курсу декількох визначених валют щодо валюти платежу. Однозахисні застереження – спрямовані на захист комерційних інтересів лише однієї сторони в договорі. Наприклад, застереження делькредере про більш вигідні продаж та купівлю тощо. Двозахисні застереження передбачають захист комерційних інтересів обох сторін договору. Типовий приклад – застереження для форс-мажору. При настанні обставин, що складають гіпотезу такого застереження, сторона (для якої вони настали) звільняється від відповідальності за невиконання договірних зобов'язань (незалежно від того, продавець це чи покупець) [7].

З юридичної точки зору валютне застереження являє собою особливу умову договору. Вона визна-

часе, у якій валюті контрагенти здійснюватимуть розрахункові операції, будуть виконувати обов'язки за договором та за яким механізмом буде коригуватися ця грошова сума по відношенню до валюти, яку сторони обрали як оціночний еталон. На відміну від валюти ціни контракту, валюта платежу як умова договору часто характеризується відносністю (варіативністю), оскільки її грошова сума підлягає перерахунку у випадку зміни її курсу по відношенню до валюти контракту. Валюта ціни контракту може визначатися як у валюті однієї зі сторін зовнішньоекономічного договору, так і у валюті будь-якої третьої країни. На практиці зазвичай перевага віддається вільноконвертованим наукам. На вибір валюти контракту може впливати й міжнародна торговельна практика, а саме – вираження ціни певних товарів лише у певних валютах світу. Так, ціни на вовну й деякі кольорові метали визначаються в англійських фунтах стерлінгів, на дорогоцінні метали, нафту й цукор – у доларах США. Вибір валюти контракту можуть диктувати й міжнародні договори між країнами сторін контракту. Валюта ціни й валюта платежу співвідносяться між собою як абсолютне та відносне. І саме на дотримання такого співвідношення спрямовані дії з мінімізації валютних ризиків у зовнішньоекономічних угодах [1, с. 150].

Розглянемо особливості застосування валютних застережень у господарських договорах на прикладі фінансового лізингу та інвестування в будівництво житла в Україні.

Як зазначають фахівці, якщо для придбання предмета лізингу лізингова компанія може використовувати кредити банків, видані в іноземній валюті, у такому разі вона має право застосувати в лізинговому договорі валютне застереження, тобто здійснити прив'язку величини гривневого лізингового платежу до можливих змін курсу гривні до валюти фінансування протягом дії лізингової угоди. Для цього використовують, наприклад, таку формулу: Лізинговий платіж періоду = Лізинговий платіж згідно з графіком лізингового договору / курс НБУ грн/валюта фінансування на дату укладення договору x курс НБУ грн/валюта фінансування на дату сплати лізингового платежу за графіком [8, с. 3]. Важливо і те, що суми коштів, на які збільшився лізинговий платіж у результаті зміни валютного курсу, мають бути враховані в сумі винагороди лізингодавця та не впливають на суму заборгованості за предмет лізингу. Указані кошти включають до складу валового доходу лізингової компанії та відповідно до складу валових витрат лізингоотримувача в період нарахування такої винагороди. Переоцінка лізингових платежів за офіційним курсом НБУ на дату їх сплати, що при виконанні

договору фінансового лізингу включають до винагороди лізингової компанії, у більшості випадків (при нинішній суттєвій девальвації гривні) призводить до необхідності збільшувати лізинговий платіж на ПДВ, який виникає за умови, що винагорода перевищує подвійну облікову ставку НБУ [8, с. 3]. На нашу думку, такі інфляційні збільшення платежів можуть з великим ступенем імовірності призводити до неплатоспроможності боржників та зменшення доходів лізингодавців.

Що стосується законодавства України, то на підставі п. 2 ст. 524 Цивільного кодексу України [9] умова договору про перерахунок платежу при виконанні може розглядатися як істотна умова договору фінансового лізингу, якщо сторони бажатимуть визначити грошовий еквівалент зобов'язання в іноземній валюті, і по суті мова йде про валютне застереження, хоча національне законодавство не застосовує цієї категорії до внутрішньодержавних відносин. У цьому випадку лише може бути застосована ч. 2 ст. 533 ЦК України, де вказано, що, якщо у зобов'язанні визначено грошовий еквівалент в іноземній валюті, сума, що підлягає сплаті у гривнях, визначається за офіційним курсом відповідної валюти на день платежу, якщо інший порядок її визначення не встановлений договором або законом чи іншим нормативно-правовим актом [9]. Також може бути застосована змінювана процентна ставка. Так, згідно з ч. 1 ст. 1056¹ ЦК України процентна ставка за кредитом може бути фіксованою або змінюваною. Тип процентної ставки визначається кредитним договором. Згідно з ч. 4 ст. 1056¹ ЦК України у разі застосування змінюваної процентної ставки кредитор самостійно, з визначеною у кредитному договорі періодичністю, має право збільшувати та зобов'язаний зменшувати процентну ставку відповідно до умов і в порядку, встановлених кредитним договором [9]. Але в такому випадку мова йде тільки про індексацію процентної ставки без індексації вартості об'єкта лізингу.

Відповідні особливості застосування процентної ставки можна побачити на прикладі судової практики. Так, у своєму рішенні від 1 листопада 2011 р. суд касаційної інстанції – Вищий господарський суд України зазначив, що нині чинний Закон України «Про фінансовий лізинг» не містить будь-яких посилок на коефіцієнти стосовно курсу долара США та застосування відповідачем такого коефіцієнта є необґрунтованим і впливає на завищення ним лізингових платежів. Цим самим суд касаційної інстанції частково скасував рішення судів першої та апеляційної інстанції. Господарські суди попередніх інстанцій, задовольняючи позовні вимоги, виходили з того, що п. 3.6 спірного договору фінансового лі-

зингу суперечить вимогам Закону, оскільки відсутність правових підстав для збільшення суми платежу на підставі коефіцієнта I_r (відсоткова ставка лізингу %) зумовлена відсутністю надання належних та допустимих доказів залучення лізингодавцем кредитних коштів при придбанні предмета лізингу на умовах (залучення) саме визначеної у формулі відсоткової ставки, а, у свою чергу, закладена в договорі методологія конвертації сум відшкодування вартості предмета лізингу зумовлює зміну обсягу її складових в гривневому еквіваленті у відповідності до курсових коливань [10]. Така суперечність між рішеннями касаційної та попередніх інстанцій, на нашу думку, виникла у зв'язку з відсутністю у Законі України «Про фінансовий лізинг» відповідних вказівок стосовно застосування інституту валютних застережень та чіткої процедурної регламентації застосування цього інституту тільки у зовнішньоекономічних договорах фінансового лізингу. Це питання, на нашу думку, потребує свого належного вирішення на законодавчому рівні.

З цього питання, як приклад, необхідно звернути увагу на Типову Угоду ПАТ КБ «Приватбанк» про приєднання до Договору фінансового лізингу (імпортової сільськогосподарської техніки). Зокрема, у п. 2.6 Угоди міститься важливе положення, що вартість Майна, що зазначена в п. 2.2 цієї Угоди, співвідноситься з курсом продажу Євро/Доларів, зафіксованим на момент закриття торгів на міжбанківському валютному ринку України станом на останній робочий день, що передував:

- даті укладення Договору (визначення суми договору);

- даті підписання Графіка внесення лізингових платежів – Додаток № 2 до Договору (визначення суми платежів), який укладається в день підписання Акта прийому-передачі майна.

Виходячи з положень цього договору, валютні застереження можуть застосовуватися лише у відносинах, в яких одна зі сторін є іноземцем, що, на нашу думку, є обґрунтованим.

Звернемо увагу на цікаве питання, яке у певній мірі стосується проблем обігу коштів у валюті. Мова йде про захист прав осіб, які змушені віддавати кредитні кошти і позичали їх у валюті. При цьому у зв'язку із сучасною складною фінансово-економічною ситуацією в Україні розрахунки за цими кредитними зобов'язаннями провести вкрай важко. З цього приводу привертає увагу проект Закону України «Про реструктуризацію кредитних зобов'язань з іноземної валюти в гривню» № 4185а-2 від 01.07.2014 р. [11]. Цей Закон спрямований на захист прав та законних інтересів фізичних осіб, що мають

зобов'язання за договорами споживчого кредиту в іноземній валюті, укладеними з банками України, шляхом зміни валюти виконання зобов'язань за кредитними договорами на національну валюту України – гривню (проведення реструктуризації). Вважаємо, що прийняття цього Закону є нагальною необхідністю з огляду на вкрай нестабільний курс грошової одиниці України – гривні з метою недопущення порушення прав та законних інтересів позичальників відповідних коштів.

Відповідний підхід було б доцільно поширити і на лізингові зобов'язання. При цьому незалежно від курсу долара США чи іншої іноземної валюти перерахунок проводиться по курсу на день здійснення виплати. Так, у Постанові Вищого господарського суду України від 2 лютого 2011 р. № 41/345 було вказано, що, визначивши у договорі фінансового лізингу грошовий еквівалент зобов'язання в іноземній валюті, сторони не порушили норми матеріального права. Законодавчими актами визначено національну валюту України як єдиний законний платіжний засіб на території України, однак вони не містять заборони на вираження у договорі грошових зобов'язань в іноземній валюті, визначення грошового еквіваленту зобов'язання в іноземній валюті, а також на здійснення перерахунку грошового зобов'язання у випадку зміни курсу НБУ національної валюти України по відношенню до іноземної валюти [12]. Схожий підхід використано у Постанові судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 7 жовтня 2014 р. [13], Постанові Верховного Суду України від 26 грудня 2011 р. [14] та ін. У той же час така практика є недосконалою з точки зору соціальної захищеності учасників відповідних відносин. На нашу думку, більш оптимальним є підхід, за якого, по-перше, коригування суми платежів по кредиту та відсотків може здійснюватися тільки в кредитах, наданих в іноземній валюті для господарської діяльності суб'єктам, що мають валютну виручку, по друге, по раніше наданих кредитах, до заборони видавати споживчі кредити в іноземній валюті Законом України «Про захист прав споживачів», відбувається коригування суми платежу пропорційно до змін курсу валюти, але не до однієї, а до спеціально підібраного курсу валют, курс яких вираховується як середня величина за допомогою спеціальних математичних методів [15]. Іншим шляхом вирішення проблеми, на нашу думку, може бути встановлення у законодавстві максимальної межі, на яку може бути змінена сума платежу в порівнянні з тією, що існувала на день укладення договору. Подібна практика має місце у кредитному законодавстві США. Норми, які містять обмеження щодо розміру відсотків, міс-

тяться у законах штатів. Разом з цим має місце велика кількість винятків для окремих видів кредиторів (наприклад, національних банків) та окремих видів кредитів (наприклад, забезпечених нерухомістю), що різко знижує практичну значимість заборон [16].

Розглядаючи питання застосування валютних застережень у сфері інвестування в будівництво житла, не можна оминати увагою Закон України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» від 25.12.2008 р. № 800-VI [17], який прийнято з метою стабілізації будівництва, підвищення платоспроможності населення, забезпечення реалізації житлових прав громадян, які потребують державної підтримки, стимулювання розвитку будівельної та суміжних галузей в умовах світової фінансової кризи. Подолання кризових явищ у будівельній галузі та житловому будівництві здійснюється відповідно до цього Закону шляхом: викупу в забудовників та/або фінансових установ нереалізованого житла в об'єктах будівництва, що споруджувались із залученням коштів фізичних осіб у разі неспроможності забудовників продовжувати будівництво житла у зв'язку з недостатнім обсягом коштів для формування фондів соціального та службового житла; надання громадянам державної підтримки на будівництво (придбання) доступного житла шляхом сплати державою частини його вартості; отримання громадянами житла в оренду з викупом за рахунок власних коштів громадян та коштів державної підтримки; надання фізичним та юридичним особам пільгових кредитів на будівництво житла та компенсацій процентної ставки за цими кредитами; збільшення статутних капіталів державних банків та Державної іпотечної установи для надання кредитів на завершення будівництва багатоквартирних житлових будинків; викупу державою у кредиторів іпотечних кредитів, отриманих фізичними особами на будівництво та придбання житла до набрання чинності цим Законом і віднесених до категорії ризикованих.

Указуючи на важливість цих положень, зауважимо, що питання застосування валютних застережень

у вказаній сфері в цьому Законі все ж свого вирішення не знайшли, цим підтверджується, що необхідною умовою розвитку іпотечного ринку в Україні є зміщення акцентів на кредитування в національній валюті. Але в цьому випадку стає важливим припинення іпотечного кредитування в іноземній валюті. Подорожчання іноземної валюти відносно національної призводить до загострення кредитних ризиків банків щодо позичальників, які отримали іпотечні кредити в іноземній валюті, але мають фіксовані доходи в національній валюті. Такі проблеми виникли у зв'язку з тим, що, уникаючи валютного та процентного ризиків, банки пропонували кредити в іноземній валюті на значно вигідніших для них умовах. Зокрема, кредити в іноземній валюті пропонувалися на триваліші терміни та під майже вдвічі нижчу процентну ставку. Іншим варіантом суперечливого усунення валютних ризиків є формулювання в угодах про надання кредитів у національній валюті валютного застереження на випадок зміни курсу гривні, що фактично в більшості випадків наближувало такі кредити до кредитування в іноземній валюті – опосередковано через національну. Таке неврахування ризиків в економіці України призвело до різкого падіння національної валюти, а при прив'язці відповідних платежів по іпотечних кредитах до курсу іноземної валюти та збільшенні їх розміру в гривні наслідком стали масові невиконання кредитних договорів, поява масових незадоволень у суспільстві та поява частково популістських законопроектів.

Висновки. Таким чином, при управлінні валютними ризиками правовими засобами значну роль відіграють контрактні методи, різновидом яких є валютне застереження, яке слід розуміти як істотну умову в угоді, що передбачає перегляд суми платежу пропорційно до зміни курсу валюти, і в сучасному законодавстві України може застосовуватись для кредитів як в іноземній, так і в національній валюті, за винятком заборони споживчих кредитів в іноземній валюті. Разом з тим на майбутнє доцільно заборонити встановлення валютних застережень в кредитних договорах для суб'єктів, які не мають валютної виручки, особливо в сільськогосподарській діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавка Ф. О. Практичні аспекти використання валютних застережень у зовнішньоекономічних контрактах підприємств / Ф. О. Журавка // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. / Держ. вищ. навч. закл. «Укр. акад. банк. справи Нац. банку України». – Суми, 2007. – Т. 19. – С. 146–152.
2. Дорошенко Г. О. Формування стратегії управління валютними ризиками підприємств / Г. О. Дорошенко // Наук. вісн.: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 3. – С. 10–12.
3. Ребрик М. А. Договірні методи управління валютним ризиком банку [Електронний ресурс] / М. А. Ребрик. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9066/1/Rebryk013t.pdf>.

4. Журавка Ф. А. Золотые и валютные оговорки как метод хеджирования валютных рисков во внешней торговле / Ф. А. Журавка, И. С. Русаненко // Вісн. Укр. акад. банк. справи. – 2000. – №2. – С. 67–70.
5. Мілаш В. С. Правові особливості захисного застереження як умови зовнішньоекономічного договору : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / В. С. Мілаш. – Х., 2003. – 20 с.
6. Пашков В. Захисні застереження у змісті зовнішньоекономічного договору [Електронний ресурс] / В. Пашков. – Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/749>.
7. Богодухов Д. Практика отримання виконавчого напису нотаріуса з вилучення предмета лізингу у боржника / Д. Богодухов // Фахівцям про лізинг. – 2009. – Лютий. – С. 1–3.
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
9. Постанова Вищого господарського суду України від 1 листопада 2011 р. у справі №40/286пд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/19048068>.
10. Про реструктуризацію кредитних зобов'язань з іноземної валюти в гривню [Електронний ресурс] : Проект Закону України № 4185а-2 від 01.07.2014. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51541.
11. Постанова Вищого господарського суду України від 2 лютого 2011 р. №41/345 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/13669664>.
12. Постанова судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 7 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41019575>.
13. Постанова Верховного Суду України від 26 грудня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21193516>.
14. Внешнеэкономический договор (контракт). Часть 5 : Цена, порядок расчетов и валютная оговорка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rastamoj.ru/likbes/gotdog.php?dog=gl5>.
15. Иванов О. М. Нормативное ограничение стоимости кредита: запрет ростовщичества в законодательстве зарубежных стран [Електронний ресурс] / О. М. Иванов // Банков. право. – 2011. – №2. – Режим доступу: <http://www.center-bereg.ru/b5780.html>.
16. Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва : Закон України від 25.12.2008 №800-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2009. – № 19. – Ст. 257.

REFERENCES

1. Zhuravka, F. O. Praktychni aspekty vykorystannia valiutnykh zasterezhen u zovnishnoekonomichnykh kontraktakh pidpriemstv (Practical Aspects of the Use of Foreign Currency Clauses in Contract Businesses), F. O. Zhuravka, *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*, zb. nauk. prats, Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Ukrainska akademiia bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy», Sumy, 2007, T. 19, pp. 146–152.
2. Doroshenko H. O. Formuvannia stratehii upravlinnia valiutnymy ryzykamy pidpriemstv (Formation of Currency Risk Management Strategy of Enterprises), H. O. Doroshenko, *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii*, 2013, No. 3, pp. 10–12.
3. Rebryk M. A. *Dohovirni metody upravlinnia valiutnym ryzykom banku* (Contracting Methods of Currency Risk Management of the Bank) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9066/1/Rebryk013t.pdf>.
4. Zhuravka F. A. Zolotyie i valyutnyie ogovorki kak metod hedzhirovaniya valyutnyih riskov vo vneshney torgovle (Gold and Foreign Currency Clause as a Method of Hedging of Currency Risks in Foreign Trade), F. A. Zhuravka, I. S. Rusanenko, *Visnik Ukrayinskoyi akademiyi bankivskoyi spravi*, 2000, No. 2, pp. 67–70.
5. Milash V. S. *Pravovi osoblyvosti zakhysnoho zasterezhennia yak umovy zovnishnoekonomichnoho dohovoru* (Legal Features Safeguard Clause as a Condition for Foreign Economic Agreement), avtoref. ... kand. yuryd. nauk, V. S. Milash, Kharkiv, 2003, p. 20.
6. Pashkov V. *Zakhysni zasterezhennia u zmisti zovnishnoekonomichnoho dohovoru* (Safety Warnings in the Content of External Economic Agreement), V. Pashkov, [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://www.apteka.ua/article/749>.
7. *Praktyka otrymannia vykonavchoho napsyu notariusa z vyluchennia predmeta lizynhu u borzhnyka* (Practice Getting Executive Notary to Seize the Leased Asset to the Debtor), D. Bohodukhov, *Fakhivtsiam pro lizynh*, Liutyi 2009, pp. 1–3.
8. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 No. 435-IV (The Civil Code of Ukraine of 16.01.2003 №435-IV), *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2003, NoNo. 40–44, st. 356.

9. *Postanova Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 1 lystopada 2011 u spravi No. 40/286pd* (Resolution of the Supreme Economic Court of Ukraine from November 1, 2011 in case number 40 / 286pd) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/19048068>.
10. *Pro restrukturyzatsiiu kredytnykh zoboviazan z inozemnoi valiuty v hryvniu. Proekt Zakonu Ukrainy No. 4185a-2 vid 01.07.2014* (On Restructuring of Credit Liabilities in Foreign Currency Hryvnia. Draft Law of Ukraine №4185–2 from 01/07/2014) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51541.
11. *Postanova Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 2 liutoho 2011 No. 41/345* (Resolution of the Supreme Economic Court of Ukraine dated 02 February 2011 p. №41/345) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/13669664>.
12. *Postanova sudovoi palaty u hospodarskykh spravakh Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 7 zhovtnia 2014* (Resolution of the Chamber in the Economic Affairs of the Supreme Court of Ukraine of October 7, 2014) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41019575>.
13. *Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 26 hrudnia 2011* (The Decision of the Supreme Court of Ukraine of December 26, 2011) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/21193516>.
14. *Vneshnezakonomnycheskyi dohovor (kontrakt). chast 5 – Tsena poriadok raschetov y valiutnaia ohovorka* (The External Economic Agreement (Contract). Part 5 – The Price of the Procedure of Payments and Currency Clause) [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://rastamoj.ru/likbes/gotdog.php?dog=gl5>.
15. Yvanov O. M. Normatyvnoe ohranychenye stoyimosti kredyta: zapret rostovshchychestva v zakonodatelstve zarubezhnykh stran (Regulatory Restrictions Cost of Credit: the Prohibition of Usury Laws in Foreign Countries), O. M. Yvanov, *Bankovskoe pravo*, 2011, No. 2 [Elektronnyi resurs], Rezhym dostupu: <http://www.center-bereg.ru/b5780.html>.
16. Pro zapobihannia vplyvu svitovoi finansovoi kryzy na rozvytok budivelnnoy haluzi ta zhytlovoho budivnytstva. Zakon Ukrainy vid 25.12.2008 No. 800-VI (On Prevention of the Global Financial Crisis on the Construction Industry and Housing. Law of Ukraine of 25.12.2008 №800-VI), *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2009, № 19, st. 257.

Е. Н. ВРУБЛЕВСКАЯ

студентка 1-й группы V курса Института подготовки кадров для органов прокуратуры Украины
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ВАЛЮТНЫЕ ПРЕДОСТЕРЕЖЕНИЯ В ХОЗЯЙСТВЕННЫХ ДОГОВОРАХ НА ПРИМЕРЕ ФИНАНСОВОГО ЛИЗИНГА

В статье анализируются вопросы применения валютных оговорок в хозяйственных договорах на примере финансового лизинга. Отмечено, что валютная оговорка – это условие внешнеэкономической деятельности и подтверждается практикой преимущественно международного частного права. При этом в Украине валютные оговорки применяются во внутреннем торговом обороте на основании нестабильности валюты Украины. Доказано, что валютную оговорку следует понимать как существенное условие в соглашении, которое предусматривает пересмотр суммы платежа пропорционально изменению курса валюты, и в современном законодательстве Украины может применяться для кредитов как в иностранной, так и в национальной валюте, за исключением запрета потребительских кредитов в иностранной валюте.

Ключевые слова: валютная оговорка, хозяйственный договор, финансовый лизинг, инвестиции в строительство жилья.

K. M. VRUBLEVSKA

Student of the 5th Year, 1st Group, The Prosecutors' Training Institute of Yaroslav Mudryi
National Law University

CURRENCY CLAUSE IN COMMERCIAL CONTRACTS IN THE CONTEXT OF FINANCIAL LEASING

Problem setting. This article analyzes the application of currency clauses in commercial contracts in the context of financial leasing. The author emphasized that currency clause is the condition of foreign economic activity and it's

confirmed by the practice of private international law. Thus, in Ukraine currency clause applied in the internal trade turnover with reference of currency instability.

Target of research. The article analyzed existing approaches to the definition of currency clauses, and its classification.

It's noted that from the legal point of view, currency clause is a special condition of contract. It determines the currency of payment transactions, the mechanism of adjusting the contract value in relation to the currency that the parties have chosen as evaluation standard.

It's also analyzed the judicial practice in the context of using the currency clauses in commercial contracts through the example of financial leasing and investment in housing construction in Ukraine.

It's indicated that currency clause is usable only in the relationship with foreign par. That is absolutely reasonable, according to the author's opinion.

The author paid attention to the question of rights protection of persons who have currency bank credit.

Article's main body. It's indicated that the Law of Ukraine «On prevention of the global financial crisis influence on the construction and housing building industries development» has no provision about using currency clauses in mentioned field. It is confirmed that a necessary condition for the development of the mortgage market in Ukraine is lending in national currency. But in this case, it is important to terminate the mortgage lending in foreign currency. The devaluation of national currency leads to increasing of credit risks of banks related to borrowers with mortgage lending in foreign currency, but with fixed income in national currency. Such problems raised from the fact that banks, wishing to avoid currency and interest-rate risks, offered foreign currency credits at much more favorable terms for them. Particularly, foreign currency credits offered for a longer term and, at almost, with twice lower interest rate. As an alternative variant to exclude the currency risk is to formulate the currency clause in the credit contract in case of changing in exchange rate. That is actually in most cases approached such credits to foreign currency lending – indirectly through a national currency. Such ignoring of risks in the economy of Ukraine led to a sharp fall of the national currency. Under such condition, the great quantity of foreign currency credits reduced to massive failure of the agreement, discontented in society have been increasing and populist draft law has been emerge.

Conclusions. It is proved that currency clause should be understood as an essential condition of the agreement. Such condition provides for review of the payment amount in proportion to changes in the exchange rate. And in the current legislation of Ukraine this clause could apply for both foreign and national currencies credits, excluding the banning of consumer foreign currency credits.

Also the article emphasized the necessity to disallow the fixation of currency clauses in credit contracts for subjects that have no foreign exchange earnings, particularly in agricultural activities.

Key words: currency clause, business contract, financial leasing, investment in housing construction.

Врублевська К. М. Валютні застереження в господарських договорах на прикладі фінансового лізингу [Електронний ресурс] / К. М. Врублевська // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2015. – № 1 (4). – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Vrublevska.pdf>.